

УДК 342.9

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i4\(29\).451](https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i4(29).451)*Д. Г. Мулявка**orcid.org/0000-0003-1578-1359**кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
Університету державної фіскальної служби України*

ГАРАНТІЇ ЗДІЙСНЕННЯ НЕДЕРЖАВНОЇ ОХОРОННОЇ ТА ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Реформування правоохоронної системи України, зміна пріоритетів у співвідношенні інтересів людини та держави зумовлюють важливість удосконалення функціонування всіх суб'єктів правоохоронної діяльності, у т. ч. недержавних. Проблеми і прогалини адміністративно-правового забезпечення їх функціонування у поєднанні з недостатньою розробленістю теорії недержавної правоохоронної діяльності зумовлюють необхідність і доцільність подальших наукових пошуків у цьому напрямі. Однією з базових категорій адміністративно-правового забезпечення є гарантії здійснення правоохоронної діяльності, коректне визначення і правильне розуміння яких дозволяє створити міцні теоретико-методологічні засади реформування будь-якої сфери суспільної активності.

Незважаючи на те, що питання правового забезпечення недержавної охоронної та приватної детективної діяльності висвітлювалися у роботах багатьох науковців, таких як О.М. Бандурка, Н.П. Бортник, В.В. Галуцько, В.Ю. Горелова, С.В. Грищак, О.В. Джафарова, М.В. Завальний, В.В. Лень, О.М. Музичук, Г.В. Олійников, С.О. Постольник, І.В. Хорт, О.М. Шелухін, С.С. Юрко, проблематика, пов'язана з висвітленням сутності гарантій вказаних видів діяльності, ще недостатньо розкрита на теоретико-методологічному рівні. Це слугує підтвердженням доцільності здійснення наукових пошуків у вказаному напрямі.

Мета написання статті полягала у визначенні сутності гарантій функціонування суб'єктів недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності.

За своєю сутністю гарантії – це система умов, що забезпечують задоволення інтересів людини, основною функцією яких є виконання зобов'язань державою та іншими суб'єктами у сфері реалізації прав особи. Об'єктом гарантій постають суспільні відносини, пов'язані з охороною і захистом прав людини, задоволенням майнових і немайнових інтересів громадян [1, с. 311]. О.Ф. Скакун під гарантіями забезпечення прав, свобод та обов'язків людини та громадянина розуміє систему соціально-економічних, політичних, юридичних умов, способів і засобів, які забезпечують їхню фактичну реалізацію, охорону та надійний захист. Коли

немає гарантій, то права, свободи й обов'язки людини і громадянина набувають форми «заяв про наміри», які не мають ніякої цінності ні для особистості, ні для людства [2, с. 203]. Гарантії є системою норм, принципів, умов і вимог, що забезпечують у своїй сукупності дотримання прав, свобод і законних інтересів громадян [3, с. 310]. Кожна демократична держава вважає за необхідне будувати систему гарантій реалізації прав і свобод своїх громадян, оскільки саме вони забезпечують реальну можливість використовувати закріплені законом права і свободи.

Аналізуючи наукові визначення понять гарантій, необхідно відзначити, що в науковій літературі зустрічаються найрізноманітніші ознаки, що складають основу поняття гарантій: «засоби», «заходи», «механізм», «норми права», «умови», «обов'язки держави», «система умов, способів, засобів». На наш погляд, всі ці думки слушні та мають право на існування, однак слід виділити загальні, спільні риси всіх термінів. Спільним є те, що: 1) гарантіями є умови, за яких всебічно реалізуються права і свободи особи; 2) гарантіями є система засобів, за допомогою яких забезпечується охорона прав і свобод особи; 3) гарантіями є засоби, за допомогою яких забезпечується дієвий захист інтересів, прав і свобод людини та громадянина у разі їх незаконного порушення [4, с. 14].

Гарантії функціонування суб'єктів недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності можна умовно розділити на три групи: гарантії законності недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності; гарантії безпеки здійснення недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності; гарантії поєднання приватних і публічних інтересів під час здійснення недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності.

У діяльності вказаних суб'єктів гарантії законності можуть бути представлені як сукупність інституційних, політичних і правових умов, за яких забезпечується додержання вимог законів і підзаконних правових актів, якими регламентується недержавна охоронна та приватна детективна (розшукова) діяльність. До інституційних умов належить закріплена у Конституції України система державного ладу [4, с. 21].

Серед інституційних гарантій здійснення недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності слід назвати функціонування Верховної Ради України, на яку покладено законодавчу функцію, правоохоронних органів, призначення яких полягає у протидії злочинності та правопорушенням, судової системи, а також низки контрольних органів публічної влади. Політичними гарантіями недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності є функціонування системи народовладдя, право громадян на участь в управлінні державними справами, свобода слова, діяльність засобів масової інформації тощо.

До правових гарантій законності діяльності суб'єктів приватної детективної (розшукової) та недержавної охоронної діяльності слід віднести: 1) матеріальні гарантії, до яких належать: а) принципи верховенства права, законності, диспозитивності, об'єктивності та неупередженості, дотримання прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, поваги до людської гідності, добросовісності, незалежності суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності, конфіденційності та збереження професійної таємниці, взаємодії з правоохоронними органами, органами державної влади й органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами; б) заборони, відповідно до яких представник недержавної служби охорони або приватний детектив не може бути службовою чи посадовою особою органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних чи судових органів влади, а також не може належати до вказаних категорій особа, котра: має непогашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість; визнана судом недієздатною чи цивільна дієздатність якої обмежена; перебуває на обліку в закладах охорони здоров'я у зв'язку із психічними захворюваннями, алкоголізмом чи наркоманією; звільнена з посади судді, прокурора, нотаріуса, зі служби у правоохоронних органах, із державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного правопорушення; позбавлена права на зайняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю – протягом трьох років із дня набрання чинності рішенням про анулювання свідоцтва про право на зайняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю; в) ведення Національною поліцією України Єдиного реєстру суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності з метою збирання, зберігання, обліку та надання достовірної інформації про чисельність і їх персональний склад, які відповідно до цього Закону набули права на зайняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю в Україні, про об-

рані суб'єктами приватної детективної (розшукової) діяльності організаційні форми діяльності [5, с. 19].

До процесуальних гарантій законності функціонування суб'єктів недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності належать: а) порядок видачі й анулювання свідоцтва про право на зайняття недержавною охоронною або приватною детективною (розшуковою) діяльністю; б) порядок оскарження рішень про відмову у видачі свідоцтва про право на зайняття вказаним видом діяльності та про його анулювання; в) право суб'єктів недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності здійснювати захист своїх порушених прав у судовому та позасудовому порядку (у т. ч. шляхом самозахисту), що реалізується на підставі Кодексу адміністративного судочинства України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших нормативно-правових актів.

На жаль, головна правова гарантія законності здійснення приватної детективної діяльності сьогодні відсутня – Закон України «Про приватну детективну діяльність» досі не прийнято. Це зумовлює недостатній рівень додержання гарантій законності досліджуваного виду діяльності.

Гарантії безпеки здійснення недержавної охоронної та приватної детективної діяльності є системою визначених законодавством України та сталою правозастосовною практикою прийомів і способів, використання яких дає змогу знизити ризики спричинення шкоди життю, здоров'ю, фінансовим та іншим охоронюваним правам інтересів приватних детективів і їх об'єднань, а також фізичних і юридичних осіб, що користуються їх послугами [4, с. 19]. До гарантій безпеки слід віднести: захист інформації, у т. ч. у телекомунікаційних мережах; систему відбору та підготовки кадрів; контроль за діяльністю вказаних суб'єктів, як внутрішній, так і зовнішній.

Гарантії поєднання приватних і публічних інтересів під час здійснення недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності – це система правових засобів і способів, за допомогою яких забезпечується одночасне додержання, з одного боку, вимог інформаційного законодавства в аспекті захисту персональних даних і професійної таємниці вказаного виду діяльності, з іншого – забезпечується високий рівень взаємодії з правоохоронними органами у сфері протидії злочинам і правопорушенням.

Література

1. Мордовец А.С. Гарантии прав личности: понятие и классификация. Москва : Юристъ, 2000. 728 с.
2. Скаун О.Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консум; Университет внутренних дел, 2000. 704 с.

3. Словарь – справочник по праву / сост. Никитин А.Ф. Москва : «Акалис», 1995. 140 с.

4. Правовий статус суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності : монографія / Д.Г. Мулявка, І.М. Шопіна, О.О. Шилле. Київ : ВІКНУ, 2019. 100 с.

5. Принципи приватної детективної (розшукової) діяльності : монографія / Д.Г. Мулявка, І.М. Шопіна, М.А. Бедренко. Київ : «Видавництво Людмила», 2019. 88 с.

Анотація

Мулявка Д. Г. Гарантії здійснення недержавної охоронної та приватної детективної діяльності: адміністративно-правовий аспект. – Стаття.

У статті розглянуто сутність і структуру гарантій законності недержавної охоронної та приватної детективної діяльності в адміністративно-правовому аспекті. Гарантії функціонування суб'єктів недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності поділено на три групи: гарантії законності недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності; гарантії безпеки здійснення недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності; гарантії поєднання приватних і публічних інтересів під час здійснення недержавної охоронної та приватної детективної (розшукової) діяльності.

Гарантії законності представлені як сукупність інституційних, політичних і правових умов, за яких забезпечується додержання вимог законів і підзаконних правових актів, якими регламентується недержавна охоронна та приватна детективна (розшукова) діяльність. Автор відносить до правових гарантій законності діяльності суб'єктів приватної детективної (розшукової) та недержавної охоронної діяльності такі: 1) матеріальні гарантії, до яких належать: а) принципи верховенства права, законності, диспозитивності, об'єктивності та неупередженості, дотримання прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, поваги до людської гідності; б) заборони, відповідно до яких представник недержавної служби охорони або приватний детектив не може бути службовою чи посадовою особою органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних чи судових органів влади; в) ведення Національною поліцією України Єдиного реєстру суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності з метою збирання, зберігання, обліку та надання достовірної інформації про чисельність і їх персональний склад.

Автор визначає гарантії безпеки здійснення недержавної охоронної та приватної детективної діяльності як систему прийомів і способів, використання яких дає змогу знизити ризики спричинення шкоди життю, здоров'ю, фінансовим та іншим охоронюваним правам інтересів приватних детективів і їх об'єднань, а також фізичних і юридичних осіб, що користуються їхніми

послугами. У статті визначено особливості гарантій поєднання приватних і публічних інтересів під час здійснення недержавної охоронної та приватної детективної діяльності.

Ключові слова: приватна детективна діяльність, недержавна охоронна діяльність, адміністративно-правове забезпечення, гарантії, права, свободи та законні інтереси, захист.

Summary

Mulyavka D. G. Guarantees for the implementation of private security and private detective activities: administrative and legal aspects. – Article.

The article considers the essence and structure of guarantees of legality of non-state security and private detective activities in the administrative-legal aspect. The guarantees are divided into three groups: guarantees of the legality of private security and private detective (search) activities; security guarantees for the implementation of private security and private detective (search) activities; and guarantees a combination of private and public interests in the implementation of private security and private detective (search) activities.

Guarantees of legality can be represented as a set of institutional, political and legal conditions under which compliance with the requirements of laws and by-laws is regulated, which governs private security and private detective (detective) activities. The author relates to legal guarantees of the legality of the activities of private detective (search) and private security activities the following: 1) material guarantees, which include: a) the principles of the rule of law, legality, objectivity and impartiality, respect for the rights, freedoms and legitimate interests of physical and legal entities, respect for human dignity; b) a ban according to which a representative of a non-governmental security service or a private detective cannot be an official or an official of state authorities, local authorities, law enforcement or judicial authorities; c) maintaining by the National Police of Ukraine of the Unified Register of subjects of private detective (search) activity with the aim of collecting, storing, recording and providing reliable information about the number and their personnel.

The author defines the security guarantees of non-state security and private detective activities as a system of methods and methods, the use of which helps to reduce the risks of harming the life, health, financial and other protected rights of the interests of private detectives and their associations, as well as individuals and legal entities using their services. The article defines the features of guarantees combination of private and public interests in the implementation of private security and private detective activities.

Key words: private detective activity, non-state security activity, administrative and legal support, guarantees, rights, freedoms and legitimate interests, protection.